

POSTANOWIENIE

Dnia 20 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z wniosku Archidiecezji [...], Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem [...] w S., Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem [...] w K., Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem [...] w M., Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem [...], Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem [...] w G. i Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem [...] w W.

z udziałem E. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Poznaniu
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 20 grudnia 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawców
od postanowienia Sądu Okręgowego w Bydgoszczy
z dnia 26 października 2021 r., sygn. akt II Ca 346/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy: Archidiecezja [...], Parafia Rzymskokatolicka pod wezwaniem [...] w S., Parafia Rzymskokatolicka pod wezwaniem [...] w K., Parafia Rzymskokatolicka pod wezwaniem [...] w M., Parafia Rzymskokatolicka pod wezwaniem [...] w K., Parafia Rzymskokatolicka pod wezwaniem [...] w G. i Parafia Rzymskokatolicka pod wezwaniem [...] w W. wniosły o ustanowienie odpłatnej służebności przesyłu na rzecz uczestnika postępowania E. sp. z o.o. w P. na bliżej opisanych działkach gruntu. Postanowieniem z 22 grudnia 2020 r. Sąd Rejonowy w M. oddalił wniosek. Apelacja wnioskodawców została oddalona postanowieniem

Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 26 października 2021 r. Wnioskodawcy wnieśli skargę kasacyjną od tego orzeczenia, opierając wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przyczynach kasacyjnych objętych art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i nauki prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

W ocenie skarżących w sprawie wystąpiły istotne zagadnienia prawne na gruncie art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 175 k.c., w zw. z art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 176 § 1 k.c. w zw. z art. 292 k.c. w zw. z art. 305⁴ k.c. dotyczące kwestii, czy prowadzenie postępowania regulacyjnego przed Zespołem Orzekającym Komisji Majątkowej w oparciu o przepisy ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 29, poz. 154 ze zm., dalej: „u.s.p.k.k.”) w przedmiocie przywrócenia wnioskodawcy własności upaństwowionych uprzednio nieruchomości lub ich części bądź też – w przypadku niemożności jej przywrócenia lub trwałego zagospodarowania – przyznania nieruchomości zamiennej, przerywa bieg zasiedzenia służebności gruntowej o treści służebności przesylu i służebności przesylu. W uzasadnieniu wniosku wskazano także na potrzebę wykładni art. 7 k.c. odnośnie do zagadnienia, czy

wobec prowadzonego postępowania regulacyjnego w oparciu o przepisy tej ustawy, możliwe jest przyjęcie dobrej wiary przy zasiedzeniu służebności gruntowej a następnie służebności przesyłu na nieruchomości stanowiącej przedmiot postępowania regulacyjnego. Według wnioskodawców, wymaga wykładni przez Sąd Najwyższy zastosowanie przez Sądy obu instancji domniemania z art. 7 k.c. istnienia dobrej wiary podmiotu publicznego, jakim jest uczestnik postępowania, w zasiedzeniu służebności przesyłu, a wcześniej służebności gruntowej o treści służebności przesyłu, w czasie gdy nieruchomość jest odzyskiwana w naturze lub przyznana w zamian za nieruchomość bezprawnie wywłaszczoną, w postępowaniu regulacyjnym toczącym się z udziałem podmiotu publicznego – w tym przypadku Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa.

W nawiązaniu do tak sformułowanych przyczyn kasacyjnych należy przypomnieć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przy okazji rozpoznania skargi kasacyjnej przyczyni się do rozwoju prawa i orzecznictwa oraz będzie miało znaczenie nie tylko dla tej konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Skarżący powinien sformułować to zagadnienie w sposób przyjęty przy przedstawianiu przez sąd powszechny zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.; przedstawić pogłębiony wywód prawny uzasadniający zgłoszone wątpliwości, wykazać zasadność preferowanego sposobu jego rozstrzygnięcia, a także wadliwość rozwiązania przez Sąd drugiej instancji postawionego problemu prawnego w sposób rzutujący na wynik sprawy. Przytoczenie przesłanki przewidzianej w art. 389⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nakładało na skarżących obowiązek wskazania przepisów prawa, których wykładnia budzi poważne wątpliwości lub wywołuje rozbieżności w orzecznictwie, szczegółowego opisanie, na czym polegają powzięte przez skarżącego wątpliwości, wykazania, że mają one poważny charakter, przez co ich wykładnia przez Sąd Najwyższy jest niezbędna do rozstrzygnięcia skargi kasacyjnej, a także przedstawienia orzeczeń sądów, w których dokonano różnej interpretacji przepisów, prowadzących do odmiennych rozstrzygnięć w zbliżonych lub tożsamyh stanach faktycznych (por.

postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 2008 r., I CSK 11/08 oraz z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08).

Przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wątpliwości dotyczące zawieszenia lub przerwy biegu zasiedzenia służebności gruntowej o treści podobnej do służebności przesyłu na nieruchomości, której własność przywrócono w wyniku postępowania regulacyjnego, a także dotyczące zagadnienia dobrej wiary posiadacza służebności w tym kontekście zostały już rozstrzygnięte w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W uzasadnieniu postanowienia z 17 stycznia 2020 r. (IV CSK 504/18, OSNC-ZD 2021, nr 3, poz. 31) Sąd Najwyższy dokonał analizy przedstawionych zagadnień w sprawie o tożsamym stanie faktycznym i wyraził zapatrywanie, że przywrócenie własności nieruchomości na podstawie art. 63 ust. 1 pkt 1 u.s.p.k.k. nie przerywa biegu zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, potrzebnej do korzystania z urządzeń przesyłowych posadowionych na tej nieruchomości. W przywołanym także przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia postanowieniu z 13 listopada 2020 r. (IV CSK 105/19, OSNC 2021, nr 7-8, poz. 53) Sąd Najwyższy uznał, że nabycie własności nieruchomości na podstawie przepisów u.s.p.k.k. nie wpływa na bieg zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu przez posiadacza urządzeń przesyłowych posadowionych na tej nieruchomości. W przytoczonych wyżej orzeczeniach wyjaśniono, że przepisy kodeksu cywilnego dotyczące biegu przedawnienia, mające odpowiednie zastosowanie do biegu zasiedzenia, a zatem także jego zawieszenia i przerwania, dotyczą roszczeń przysługujących uprawnionemu. Czynności oraz zdarzenia skutkujące przerwaniem lub zawieszeniem biegu zasiedzenia wywierają skutki wyłącznie w relacji właściciela nieruchomości i jej posiadacza (w zakresie oznaczonego prawa). W uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 26 października 2007 r. (III CZP 30/07, OSNC 2008, nr 5, poz. 43) przyjęto wprawdzie, że zasiedzenie nie biegło, jeżeli właściciel nie mógł skutecznie dochodzić wydania nieruchomości (art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c.), ale zastosowanie tych przepisów jest uzasadnione tylko w razie ustalenia, że osoba uprawniona do skutecznego dochodzenia roszczenia o wydanie nieruchomości rzeczywiście była pozbawiona tej możliwości.

Chodzi zatem o sytuacje, w których właściciel nieruchomości, z przyczyn, które orzecznictwo uznawało za równorzędne z siłą wyższą, nie mógł dochodzić przed właściwym organem wydania nieruchomości, czyli nie mógł własnym działaniem doprowadzić do przerwania biegu zasiedzenia. Taka sytuacja nie miała miejsca w odniesieniu do Kościoła Katolickiego w Polsce, albowiem niemożność żądania przez kościelne osoby prawne ochrony prawa własności wynikał nie z siły wyższej, ale z braku legitymacji materialnoprawnej, którą nabyły one dopiero w oparciu o przepisy u.s.p.k.k.

Zasygnalizowany we wniosku o przyjęcie skargi problem dobrej wiary będącego przedsiębiorstwem państwowym posiadacza służebności gruntowej o treści podobnej do służebności przesyłu korzystającego z urządzeń przesyłowych, posadowionych na nieruchomościach Skarbu Państwa, był już wielokrotnie rozważany w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w tym w wyżej przywołanych orzeczeniach (zob. również wskazane tam orzecznictwo). W uchwale z 15 lutego 2019 r. (III CZP 81/18, OSNC 2020, Nr 1, poz. 4) Sąd Najwyższy stwierdził, że przedsiębiorstwo państwowe, które nabyło z mocy prawa - na podstawie ustawy z 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6) - własność urządzeń przesyłowych, posadowionych na nieruchomości Skarbu Państwa, może być uznane za posiadacza w dobrej wierze służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawarto zaś argumentacji wskazującej na potrzebę kolejnego odniesienia się przez Sąd Najwyższy do przedstawionej problematyki.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący powołali się także na przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Podnieśli, że Sąd Okręgowy bezzasadnie pominął brak tytułu prawnego uczestnika postępowania do linii kablowych niskiego napięcia pobudowanych w latach 1997 r., 2003 r. i 2008 r. oraz linii napowietrznej i stacji transformatorowej powstałych w 2004 r., w tym zakresie brak zatem orzeczenia co do istoty sprawy, co powinno zostać uznane w postępowaniu kasacyjnym za oczywiście uzasadnione. W ocenie wnioskodawców, Sąd Okręgowy poparł twierdzenia uczestnika bez ich analizy i bez pełnego przystosowania oceny prawnej do stanu faktycznego sprawy, pomimo

że oceny prawnej wymagał charakter odzyskania prawa własności w postępowaniu regulacyjnym. Ponadto, nie zastosowano art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 175 k.c. i nie uwzględniono niedostępności środków prawnych pozwalających wnioskodawcy odzyskać władztwo nad nieruchomością do czasu zakończenia postępowania regulacyjnego przed Komisją Majątkową, które to okoliczności usprawiedliwiają zawieszenie biegu przedawnienia.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania na jej oczywistej zasadności nakładało na skarżących powinność wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia konkretnych przepisów prawa materialnego lub procesowego, naruszenia dostrzegalnego *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby zagłębiania się w szczegóły sprawy lub dokonywania jej poszerzonej analizy. Podkreślić też należy, że zgodnie z powszechnie aprobowanym w orzecznictwie i nauce prawa poglądem, o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje *per se* nawet oczywiste naruszenie konkretnego przepisu, lecz jego skutek polegający na wydaniu oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, które nie może się ostać (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 r., Nr 13, poz. 230).

Uzasadnienie wniosku w zakresie odnoszącym się do tej przyczyny jest chaotyczne, nie wskazano z naruszeniem jakich konkretnych przepisów postępowania skarżący wiążą oczywistą zasadność skargi. Twierdzenia dotyczące rzekomego pominięcia przez Sądy orzekające braku tytułu prawnego uczestnika postępowania co do linii energetycznych pobudowanych w latach 1997 r., 2003 r. i 2008 r. oraz linii napowietrznej i stacji transformatorowej powstałych w 2004 r. i nierozpoznania w tym zakresie istoty sprawy, nie tylko zostały objęte podstawami skargi kasacyjnej i ich uzasadnieniem, ale także nie znajdują żadnego potwierdzenia w ustaleniach faktycznych dokonanych przez Sądy orzekające, a nawet w treści wniosku. Powołane we wniosku oczywiste naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 175 k.c. i przedstawiona w tym zakresie argumentacja pokrywa się zasadniczo z uzasadnieniem przyczyn kasacyjnych określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Podkreślić zatem jedynie należy, że dokonując oceny prawnej na gruncie tych przepisów Sąd Okręgowy uwzględnił cytowane wyżej orzecznictwo Sądu Najwyższego (zob. postanowienia

z 17 stycznia 2020 r., IV CSK 504/18; z 13 listopada 2020 r., IV CSK 105/19 oraz z 8 grudnia 2021 r., IV CSKP 102/21) a dokonaną ocenę osadził na ustaleniach faktycznych, które nie podlegają kontroli w postępowaniu kasacyjnym (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Wobec nie zawarcia we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnieniu, argumentacji służącej poparciu twierdzeń o rażącym naruszeniu przez Sąd Apelacyjny art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 124 § 1 k.c., art. 117 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 751 pkt 1 k.c., art. 6 k.c. i art. 353¹ k.c. należy jedynie ubocznie wskazać, że zarówno w orzecznictwie, jak i w nauce jednolicie akceptowane jest powołane także przez Sądy orzekające stanowisko, że bieg przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.) przerywa także wniesienie pozwu lub wniosku do sądu rzeczowo lub miejscowo niewłaściwego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 27 lipca 1973 r., II CR 345/73, OSP 1975, nr 2, poz. 33).

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji.

[as]

l.n